

NURMIJÄRVEN KUNNAN
LASTEN JA NUORTEN
HYVINVOINTISUUNNITELMA
2023-2025

Johdanto

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelmassa ja sen valmistelussa on tarkasteltu lasten ja nuorten palveluja tutkittuun tietoon pohjautuen, ilmiölähtöisesti.

Kuntalain (169/2007) mukaan kunnan tulee pyrkiä edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä kaventaa terveyseroja. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on useiden eri toimijoiden yhteinen tehtävä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on monialaista, poikkihallinnollista ja vahvaan yhteistyöhön perustuvaa toimintaa, josta vain osa tuotetaan sosiaali- ja terveystaloudissa.

Yleisesti ottaen Keusoten alueella, (Finsote 2020, n=580), enemmistö kuntalaisista tuntee elämänlaatusa hyväksi. Koettu terveys on parempaa kuin kansallinen keskiarvo. Valtaosa kuntalaisista kokee päivittäisen elämänsä turvalliseksi ja on tyytyväinen asuinalueensa olosuhteisiin. Hyvinvoinnin edistämisen haasteita ovat Keski-Uudenmaan kuntien väliset erot esimerkiksi elintavoissa ja psyykkisessä kuormittuneisuudessa. Lisäksi lääkäripalveluiden saannissa ilmenee kuntien välisiä eroja.

Kouluterveyskyselyn (2019, 2021 n=) mukaan 4–5 luokkalaisista erittäin tyytyväisiä elämäänsä kokee 46,6 % (55 %, 2019). Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi nuorista kokee 9,7 % (8,8 %, 2019). Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa 4–5-luokkalaisista on kyselyn perusteella vastaajista ollut 7,4 % (8,4 2019). Itsensä usein yksinäiseksi tuntevia oli 3,8 % (3,8 2019). Vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavia oli 83,9 % (87,6 % 2019). Vähintään lievää ahdistusoireilua (2021) esiintyi 22,3 %:lla vastaajista.

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan 8-9-luokkalaisista (Kouluterveyskysely 2019,2021) erittäin tyytyväisiä elämäänsä on 21,5 % (31,5 % 2019). 29 % vastaajista kokee terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (21 % 2019). Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki 19 % (14 %, 2019). Kiusattuna vähintään kerran viikossa oli 5 % (4 % 2019). Itsensä usein yksinäiseksi tunsu 15,9 % (10,7 2019). Hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan harrasti korkeintaan 1 h/vko 8 ja 9 –luokan oppilaista (TEA-viisari 2021) 28,6 % (27,9 2020). Kouluterveyskyselyn tuloksia tarkasteltaessa tulee huomioida ja pohtia mahdollista pandemian vaikuttavuutta saatuihin tuloksiin.

Move!-testien perusteella (2022) peruskoulun 5. luokkalaisten fyysinen toimintakyky on pysynyt edellisvuoden tasolla, mutta 8. luokkalaisten on heikentynyt. Noin 40 prosentilla oppilaista toimintakyky voi aiheuttaa myös haasteita arjen jaksamiseen. Move!-mittausten tulokset kertovat lasten ja nuorten elintapojen sekä yhteiskunnan muutoksesta viime vuosikymmeninä. Lasten ja nuorten liikkuminen on vähentynyt ja fyysisesti passiivinen aika kasvanut, mikä on heikentänyt lasten ja nuorten toimintakykyä. Lasten ja nuorten fyysisellä toimintakyvyllä on vaikutuksia jo nyt ja tulevaisuudessa niin yksilön hyvinvointiin kuin laaja-alaisesti kaikkialle yhteiskuntaan.

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kokoa kunnassa päätetyt keskeiset lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Asiakirja on osa kunnan hyvinvointikertomusta ja –suunnitelmaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdennettua hyvinvointityötä. Nuorilla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa alle 29 –vuotiaita. Suunnitelma koostuu neljästä kokonaisuudesta: Turvallisen kasvuympäristön mahdollistaminen lapsille ja nuorille, Lapsiperheiden tukeminen ja vanhemmuuden

vahvistaminen, Nuorten kasvun tukeminen, Lasten ja nuorten aktiivisen vapaa-ajan ja mielekkään harrastamisen edistäminen

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ohjaa monialainen lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmä, jossa on mukana myös hyvinvointialueen edustus. Työryhmän puheenjohtaja toimii sivistysjohtaja Tiina Hirvonen.

Suunnitelman seuranta ja arviointi on osa kunnan toiminnan ohjauksen kokonaisuutta. Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet ovat: lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila, palveluiden toimivuus, kasvu ympäristön muutokset sekä suunnitelman tavoitteiden toteutuminen. Seuranta toteutetaan liikennevalomallilla ja suunnitelmasta raportoidaan vuosittain kunnan johtoryhmälle ja toimielimille.

Nurmijärven lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma toteuttaa myös keskeisiä, hyvinvointialueen ja kuntien sekä muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä laadittuja alueellisen hyvinvointisuunnitelman sekä alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä vuosille 2022–2025. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on myös kuntastrategiaa toteuttava ohjelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vastaavuus alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet 2020 -2025 →	TAVOITE 1	TAVOITE 2	TAVOITE 3	TAVOITE 4	TAVOITE 5	TAVOITE 6	TAVOITE 7
	Sairastavuus vähenee	Liikunta lisääntyy liikkumattomien ja vähän liikkuvien keskuudessa	Ylipainoisten ja lihavien määrä laskee	Yksinäisyyden kokemus vähenee	Sähköinen omahoito ja asiointi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lisääntyy	Mielenterveys ongelmien määrä vähenee	Päihteiden (nikotiinituotteet, alkoholi, huumeet) käyttö vähenee
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet:							
Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, perhekeskuspalvelujen (sis. neuvolapalvelut) ja lastensuojelun toimivan yhteistyön kehittäminen	●	●	●	●	●	●	●
Varhaisen tuen ja mielenterveyden hoitopalveluketjujen rakentaminen				●	●	●	●
Vaiuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tukemisessa	●	●	●	●	●	●	●
Lasten ja nuorten liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien parissa	●	●	●	●			

Kuva 1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vastaavuus alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin

1. Turvallisen kasvu ympäristön mahdollistaminen lapsille ja nuorille

Lasten turvallinen ja terveellinen kasvu ympäristö tulee turvata kaikilla käytettävissä olevilla toimilla, kuten lainsäädännöllä, järjestyssäännöillä, viestinnällä ja tukitoimin. Siihen velvoittavat Suomessa kansainvälinen YK:n sopimus lapsen oikeuksista ja monet säädökset. Vuonna 2021 julkaistussa Kansallisessa lapsistrategiassa korostetaan kuntia ja alueita lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanossa. Kuntien ja alueiden tulee huolehtia muun muassa lapsivaikutusten arvioinnista, lasten ja nuorten osallisuudesta heitä koskeviin päätöksiin ja turvallisesta kasvu ympäristöstä. Lapsen perusturvallisuuden kehittämisessä keskeistä on, että lapsella ja aikuisella on turvallinen kiintymyssuhde ja aikuinen vastaa lapsen tarpeisiin oikeaan aikaan.

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa Turvallisen kasvu ympäristön mahdollistaminen lapsille ja nuorille osa-alueen tavoitteina ovat 1) lasten ja nuorten psyykkisen ja fyysisen turvallisuuden vahvistaminen 2) monialaisten työryhmien työskentelyn kehittäminen ja 3) nuorten osallisuuden vahvistaminen yhteisöllisyyden lisäämiseksi.

1.1. Toimenpiteet, mittarit, aikataulu, vastuut

Toimenpide	Mittari	Vastuutaho ja seuranta	Alueellinen hyvinvointisuunnitelma (AL) Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (ALNS)
Toimenpide 1: Lasten ja nuorten fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta edistävä vuorovaikutus ja puheeksiotto	Mapa-menetelmän (Management of Actual or Potential Aggression) käyttöönotto ja koulutetun henkilökunnan määrä. Koulutus perustuu haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Edistää hyviä ammatillisia käytäntöjä ja eettisiä periaatteita. Huoli puheeksi toimintamallin laaja käyttöönotto ja koulutettujen määrä Kouluterveyskyselyn mittari	Varhaiskasvatus, koulutuspalvelut, nuorisopalvelut	AL • vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa ALNS • mielenterveysongelmien vähentäminen
Toimenpide 2: Perinteisen nuorisotyön ulkopuolelle jäävien nuorten ja nuorten aikuisten tavoittaminen	Jalkautuvalla nuorisotyöllä tavoitettujen nuorten määrä, jalkautumisten määrä, palveluohjausten määrä Digitaalisen nuorisotyön kautta tavoitettujen nuorten määrä	Nuorisopalvelut	ALNS • mielenterveysongelmien vähentäminen • yksinäisyyden kokemus vähenee

Toimenpide 3: Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen turvallisen kasvu ympäristön varmistamiseksi/	Monialaisten työryhmien kokoonpanon, tehtävien ja tavoitteiden määrittäminen hyvinvoinnin edistämistyössä	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmä	AH • varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, perhekeskuspalveluiden ja lastensuojelun toimivan yhteistyön kehittäminen ALNS • yksinäisyyden kokemus vähenee
Toimenpide 4: Nuorten osallisuus ja osallistuminen asuinalueiden turvallisuuden edistämiseen	Nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävän yhteisöprojektin suunnittelu, toimenpiteet, seuranta ja arviointi	Nuorisopalvelut	ALNS • mielenterveysongelmien vähentäminen • yksinäisyyden kokemus vähenee

2. Lapsiperheiden tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen

Vanhempien kyvyllä lapsen tarpeita tavoittavaan vuorovaikutukseen ja hoivaan on kauaskantoisia vaikutuksia lapsen kehitykseen. Vanhemmuuden tuki on jaettu kolmeen pääluokkaan, universaali, kohdennettu ja intensiivinen tuki. Lapsen hyvinvointi sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistuminen eivät voi toteutua ilman koko perheen ja parisuhteen hyvinvointia. Vanhemmuuteen tukeminen on lapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen mahdollistamista optimaalisella tavalla, joka suojaa lapsen mielenterveyttä ja on yhteydessä hyvään terveyteen ja hyvinvointiin (Pelkonen 2019).

Lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Vanhemmuuden tuki voidaan määritellä laajasti; se pitää sisällään muun muassa vanhempien tukemisen ja vanhemmuustaitojen vahvistamisen, vanhempien kanssa työskentelevien ammattilaisten tukemisen ja heidän osaamisensa vahvistamisen sekä kasvatuskumppanuuden. (Kasvuntuki.fi.)

Lapsibudjetointi (LABU) on lapsiin kohdistuvien julkisten varojen lapsenoikeusperustaista analysointia, arviointia ja vaikuttavuuden vahvistamista. Lapsibudjetoinnissa yhdistyy 1) lapsen etu saada oikeudenmukainen osuus julkisista varoista sekä parhaat mahdolliset palvelut ja 2) julkisen talouden etu saada lapsiin kohdennetuilta resursseilta enemmän vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä.

Lapsibudjetoinnilla tuotetaan tietoa julkisten varojen kohdentumisesta lapsiin sekä siitä, ovatko taloudelliset panostukset ja niiden kohdentuminen linjassa lapsen oikeuksien sekä lasten hyvinvoinnille asetettujen tavoitteiden kanssa. Lapsibudjetoinnilla voidaan: 1) analysoida, arvioida ja vahvistaa lapsiin kohdistettujen yhteiskunnallisten resurssien vaikuttavuutta niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla 2) lisätä budjetoinnin läpinäkyvyyttä 3) kohdentaa alueellisella tasolla (kunnat ja hyvinvointialueet) palvelujen resurssit lapsen etua parhaiten palvelevalla tavalla 4) arvioida ja kehittää lasten, nuorten ja perheiden palvelujen eri hallinnonaloista muodostuvaa kokonaisuutta ja ylittää rajapintoja.

Lapsibudjetointi on yksi tapa tehdä väestölähtöistä budjetointia ja menetelmä on laajennettavissa muihin väestöryhmiin. Lapsibudjetoinnissa on myös ilmiöpohjaisen budjetoinnin elementtejä (THL 2017). Nurmijärven kunta lähtee kehittämään lapsibudjetoinnin mallia kuntaan osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa Lapsiperheiden tukeminen ja vanhemmuuden vahvistamisen osa-alueen tavoitteina ovat 1) kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnan kehittäminen lasten palveluiden turvaamiseksi 2) vanhemmuuden vahvistaminen ja 3) lasten ja nuorten erityispiirteiden huomioiminen.

2.1. Toimenpiteet, mittarit, aikataulu, vastuut

Toimenpide	Mittari	Vastuutaho ja seuranta	Alueellinen hyvinvointisuunnitelma (AH) Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (ALNS)
Toimenpide 5: Hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspinnan kehittäminen lasten palveluiden turvaamiseksi	Kunnan lapsibudjetointimallin suunnittelu ja käytäntöön vieminen	Varhaiskasvatus, koulutuspalvelut, hyvinvointialue,	AH • vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja

		Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmä	lapsiperheiden tulemisessa
Toimenpide 6: Vanhemmuuden tuen mahdollistaminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa	Tyytyväisyys kohtaamisista ammattihenkilöstön kanssa (kysely) Kummiterveystoimintamallin kehittäminen ja yhteistyön rakenteiden kuvaamisella Lapsiperheille suunnatun palveluoppaan, sähköinen ja paperiversio, suunnittelu ja toteutus palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi	Varhaiskasvatus, koulutuspalvelut, hyvinvointialue	AH - varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, perhekeskuspalveluiden ja lastensuojelun toimivan yhteistyön kehittäminen - vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa
Toimenpide 7: Kohtaamispaikkatoiminnan kehittäminen ja laajentaminen toimialojen yhteistyönä	Tavoitettujen perheiden määrä Laadullisen palautteen kerääminen palveluista ja järjestetyistä tilaisuuksista	SiHy	AH - varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, perhekeskuspalveluiden ja lastensuojelun toimivan yhteistyön kehittäminen - vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa ALNS - yksinäisyyden kokemus vähenee
Toimenpide 8: Neuropsykiatristen erityispiirteiden ja tuen tarpeen huomioiminen ja ymmärtäminen arjen kasvuympäristöissä tiedon ja osaamisen lisäämisellä	Nepsy-koulutukset ja niihin osallistuneiden varhaiskasvatuksen, nuorisopalveluiden ja koulutuspalveluiden henkilöstön lukumäärä (Koulutus antaa työvälineitä työskennellä lasten kanssa, joilla on esim. neuropsykiatrisen oireyhtymän haasteita, kuten ADHD, tourette, autismikirjo (asperger), kehityksellinen kielihäiriö)	Varhaiskasvatus, koulutuspalvelut	AH vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa

3. Nuorten kasvun tukeminen

Osallisuus edellyttää, että voi ilmaista mielipiteensä, on mahdollisuus valita ja saada tietoa sekä vaikuttaa ikäkautensa mukaisella tavalla toimintaan (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.) Oppilaiden sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja osallistuminen kouluympäristön toimintoihin ovat koulu yhteisön hyvinvointiin keskeisesti vaikuttavia tekijöitä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana itselleen merkittävässä yhteisössä, koulu ympäristön suunnittelussa tai tapahtumien järjestelyssä ovat monelle nuorelle merkittäviä identiteetin kehittymisen kannalta. Suurin osa nuorista haluaa vaikuttaa koulu ympäristön asioihin (Peltola & Moisio 2017.)

Lapsilla ja nuorilla on runsaasti kokemuksia mielipiteidensä huomioon otamisen, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien puutteellisuudesta. Osallisuuden toteutuminen vaatii ammatillista osaamista, lasten ja nuorten tiedon arvostamista, vaihtoehtoisten toiminnan ja kommunikaation muotojen tunnistamista, hyväksymistä ja mahdollistamista sekä toimijuuden rakenteellisten esteiden tiedostamista ja purkamista (Peltola & Moisio 2017.)

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen lähiympäristöön ilman kiusaamisen ja syrjinnän pelkoa. Tämän oikeuden tulisi toteutua yhdenvertaisesti kaikilla nuorilla esimerkiksi sukupuoleen, syntyperään, ikään, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. Kiusaaminen ja syrjintä ovat riski lapsen ja nuoren hyvinvoinnille ja esimerkiksi kiusatuksi joutumisella on aikaisemmissa tutkimuksissa todettu pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia terveyteen, koulu- ja opintomenestykseen, sosiaalisiin suhteisiin ja työelämässä pärjäämiseen. Pitkällä aikajänteellä kiusatuksi joutumisella on merkittävä vaikutus riskiin sairastua masennukseen ja ahdistuneisuushäiriöihin. Lapsuudessa koettu jatkuva kiusaaminen on yhteydessä aikuisiällä masennukseen ja itsetuhoisuuteen. Pahimmillaan kiusaaminen jatkuu koko kouluaikaa ja jättää jälkensä kiusattuun pysyvästi (Lereya ym. 2015.) Syrjivän kiusaamisen uhriksi joutumisen seuraukset ovat samankaltaiset kuin muullakin kiusaamisella. Kiusaaminen tai sen uhriksi joutuminen on usein liitetty erilaisiin psykosomaattisiin, psykologisiin ja fyysisiin ongelmiin. Syrjivän kiusaamisen seuraukset saattavat kuitenkin olla vielä vakavampia, koska uhrien on mahdotonta puuttua asioihin tai muuttaa asioita, joista heitä kiusataan, kuten ihonväriä, kieltä, syntyperää tai uskontoa. Syrjivä kiusaaminen ei loukkaa pelkästään uhria, vaan myös uhrin koko perhettä ja kulttuuria (OKM 2018:12.)

Nuorisopalveluiden tehtävänä on tukea nuorten kasvua, asemaa ja elinoloja sekä edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia monialaisen yhteistyön avulla. Nuorisotyötä toteutetaan nuorten tarpeista ja toiveista käsin. Nuorisotyössä tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja harrastaa. Keskeistä on nuoren mahdollisuus viettää vapaa-aikaa turvallisesti ammattilaisen ohjaamana. Nuorisotyössä nuoria tuetaan erilaisissa nuorten elämään liittyvissä asioissa ja työ kohdentuu niin varhaisnuoriin, nuoriin kuin nuoriin aikuisiin. Työtä toteutetaan niin koulussa, nuorisotiloilla kuin digitaalisilla alustoillakin.

Mysafetyn kyselyn (2020) mukaan 10–17-vuotiaat nuoret kokevat nettikiusaamista erityisesti sosiaalisessa mediassa, kuten WhatsAppissa, Snapchatissa ja Instagramissa. Tulos on yhdenmukainen tutkimustiedon kanssa, jonka mukaan nuoremmat ikäluokat suosivat nimenomaan kyseisiä sosiaalisen median sovelluksia (Kohvakka & Saarenmaa 2019.) Edellisten merkitys nettikiusaamisen areenana kuitenkin vähenee iän myötä ja yli 18-vuotiaat nuoret kertovat kokevansa epäasiallista kohtelua lähinnä Facebookissa (Mysafety 2020). Monella netissä kiusaamista kokeneella on vastaavia kokemuksia myös muista harrastuksista (46 %). Onkin luultavaa, ettei kiusaaminen monen kohdalla rajaudu ainoastaan nettiin tai tiettyihin harrastamisen konteksteihin, vaan on läsnä yleisemmin elämän eri osa-alueilla (Salasuo, M, toim. 2020)

Kunnan kouluissa tehtävää hyvinvointityötä ohjaa Hyvinvoinnin vuosikello. Se on työkalu ja toimintamalli, jolla voidaan esimerkiksi ohjata peruskoulujen monialaisen yhteisöllisen hyvinvointityön kokonaisuutta vuositason tasolla.

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman Nuorten kasvun tukeminen osa-alueen tavoitteet ovat 1) kiusaamisen ehkäisy 2) nuorten hyvinvoinnin tukeminen 3) nuorten mielenterveyden tukeminen ja 4) nuorten koulunkäynnin tukeminen.

3.1. Toimenpiteet, mittarit, aikataulu, vastuut

Toimenpide	Mittari	Vastuutaho ja seuranta	Alueellinen hyvinvointisuunnitelma Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
Toimenpide 9: Nuorten hyvinvoinnin edistäminen yksilö- ja pienryhmämuotoisella ohjauksella	Nuorten (elintapa) ja liikuntaneuvontaprosessin, seurannan ja arvioinnin kuvaaminen sekä asiakasmäärä Tavoitteellisten pienryhmien määrä etsivässä nuorisotyössä ja nuorisotiloissa	Liikuntapalvelut, hyvinvoinnin edistäminen, nuorisopalvelut	AH - vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa - lasten ja nuorten liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien keskuudessa ALNS - liikunta lisääntyy liikkumattomien ja vähän liikkuvien keskuudessa - ylipainoisten ja lihavien määrä laskee - yksinäisyyden kokemus vähenee - mielenterveysongelmien määrä vähenee
Toimenpide 10: Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen	Suunnitelman, tavoitteiden, toimenpiteiden ja mittareiden laadinta kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Monialaisten työryhmien yhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen. Kouluterveyskyselyn mittari	Koulutuspalvelut, hyvinvoinnin edistäminen	AH - vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa ALNS - yksinäisyyden kokemus vähenee - mielenterveysongelmien määrä vähenee
Toimenpide 11: Nuorten koulunkäynnin vahvistaminen	Oppilas- ja opiskelijahuollon siirtymävaiheen edellyttämien uusien yhdyspintarakenteiden	Koulutuspalvelut, hyvinvointialue	AH varhaisen tuen ja mielenterveystyön

	kuvaaminen oppilaitosten ja hyvinvointialueen välillä		hoitopalveluketjujen vahvistaminen • vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma • mielenterveysongelmien määrä vähenee
Toimenpide 12: Koulupudokkuuden ennaltaehkäisy	Valpasrekisterin seuranta ja jatko-opintoihin ohjattujen nuorten määrä Koulupoissaolojen seuranta. Opetuksen sitomattoman henkilöstön määrä	Koulutuspalvelut, nuorisopalvelut	Alueellinen hyvinvointisuunnitelma • vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa

4. Lasten ja nuorten aktiivisen vapaa-ajan ja mielekkään harrastamisen edistäminen

Harrastukset ja niissä onnistuminen ovat nuorille keskeisimpiä myönteisten elämysten lähteitä. Harrastukset tarjoavat mahdollisuuksia osallisuuden kokemuksiin, oppimiseen, uusiin kokemuksiin ja niiden jakamiseen. Harrastukset voivat ehkäistä syrjäytymistä ja olla keino auttaa syrjäytyneitä nuoria. Harrastusmahdollisuuksien lisääminen vaikuttaa myös perheiden ajankäyttöön. Harrastamista edistävien toimien yhteiskunnallisia vaikutuksia ovat koulujen yhteistyöverkostojen laajeneminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden lisääntyminen. (OKM 2017: 19.)

Harrastusmahdollisuuksien kautta toteutuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen 31 artiklaan kirjattu lapsen oikeus kulttuuriin, taiteeseen sekä virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan. Valtakunnalliseksi tavoitteeksi on asetettu, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi jokin mieleinen harrastus. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989; OKM 2017.)

Sosiaalityöntekijät liittivät Harrastamisen Suomen malliin hyötyjä lastensuojelun asiakkaiden näkökulmasta. Hyödyt liittyivät yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen, kun lapsilla ja nuorilla oli paremmat mahdollisuudet taustastaan riippumatta päästä mukaan harrastustoimintaan. Muita yhdenvertaisuuteen liittyviä mallin hyötyjä olivat harrastustoiminnan maksuttomuus ja matalan kynnyksen harrastustoiminnan mahdollistaminen. Harrastamisen Suomen mallin todettiin edistävän myös lasten ja nuorten hyvinvointia lisäten lapsille yhteisöllisyyttä ja estäen yksinäisyyttä. Mallin koettiin tukevan myös vanhempien hyvinvointia ja voimavaroja harrastustoiminnan tapahtuessa koulupäivien yhteydessä (Kitilä, 2021).

Harrastusten saavutettavuuden lisääntyminen näkyy vahvimmin syrjäseuduilla, kyläkouluissa, kaksikielisillä alueilla sekä erityisryhmien kohdalla. Harrastustunnit edistävät lasten ja nuorten luovia taitoja sekä vahvistavat kulttuurikompetenssia ja kouluun kiinnittymistä. Kun harrastukset sijoittuivat iltapäiviin tai oppituntien väliin, perheille jää enemmän yhteistä aikaa iltaisin (Määttä, Korpivaara & Palmu 2018).

Lasten ja nuorten kokeman epäasiallisen kohtelun muodot painottuvat kulttuuri-, taide- ja mediaharrastuksissa hieman eri tavoin kuin liikunta- ja urheiluharrastuksissa. Vuoden 2018 vapaa-aikatutkimuksen (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019) mukaan vähättely ja aliarvioiminen ovat yleisin epäasiallisen käytöksen muoto myös liikunnassa ja urheilussa, mutta myös kokemukset ryhmän ulkopuolelle jättämisestä ovat yleisiä. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan kulttuuri-, taide- ja mediaharrastuksissa koetaan pilkkaamista ja nimittelyä, mutta harvemmin ryhmän ulkopuolelle jättämistä. (Salasuo, M, toim. 2020). Epäasiallista käytöstä kohdataan netissä, jossa toiminta on usein anonyymiä, eikä aikuisia ole valvomassa nettikäyttäytymistä. Myös ulkona käydessä koettu epäasiallinen kohtelu paikantuu konteksteihin, joissa sitä ei valvota, ja osassa tapauksista alkoholi liittyy tilanteisiin. Tulosten mukaan epäasiallisen kohtelun kokeminen on harvinaisempaa ohjatussa harrastustoiminnassa, vaikka se on usean nuoren kokemusten mukaan sielläkin läsnä. (Salasuo, M, toim. 2020)

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan koordinoinnissa on kyse ennen kaikkea vastuutahojen yhteisestä suunnittelusta. Tämä tarkoittaa toimintojen järjestämistä tarkoituksenmukaisiksi yhteistyöllä, avainhenkilöitä kuulemalla ja vastuuttamalla. Myös aikataulut ovat keskeisessä roolissa toimintojen aloittamisessa. Vastuullinen työntekijä hoitaa sovitut työtehtävät annetun aikataulun puitteissa. Koordinoinnissa kyse onkin erityisesti asenteesta ja toimintojen järjestämisestä (Paananen ym. 2014).

Omaehtoisen tekemisen merkitystä harrastustakuussa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä olisi tärkeää nostaa nykyistä näkyvämmiin esille harrastamisen eri foorumeilla. Se olisi syytä nostaa myös kunnallisten vapaa-aikapalveluiden kehittämiskohteeksi. Harrastamisen eri kentillä, esimerkiksi urheilussa tai musiikissa,

tarvitaan sekä huipulle vieviä että erityisesti suuria massoja aktivoivia harrasteseuroja tai oppilaitoksia. Lapsille ja nuorille itselleen pitäisi antaa valinnanmahdollisuus huipulle tähtäävän tavoitteellisen kilpailun ja harrastuspohjalla toimivan kisailun välillä. Kilpailun tulisi olla mahdollisuus, ei itseisarvo (Haanpää, 2021)

Harrastaminen on paljon muutakin kuin ainoastaan konkreettista tekemistä. Sosiaalinen vuorovaikutus on harrastamisen ydin, koska lapsilla ja nuorilla on tarve päästä keskustelemaan kavereiden sekä tärkeiden kodin ulkopuolisten aikuisten kanssa. (Valtioneuvosto 2021, 96.)

Liikkumissuosituksen mukaan kaikille 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille suositellaan monipuolista, reipasta ja rasittavaa liikkumista vähintään 60 minuuttia päivässä yksilölle sopivalla tavalla, ikä huomioiden. Runsasta ja pitkäkestoista paikallaanoloa tulisi välttää. Liikkumisen ilo auttaa pysyvien liikkumistottumusten ja harrastusten löytämisessä. Turvallinen ja yhdenvertaisesti saavutettava päivittäinen liikkuminen kuuluu kaikille lapsille ja nuorille. Liikkumissuosituksen keskeisiä toimeenpanotahoja ovat perhe ja kaverit, koulut ja oppilaitokset mukaan lukien koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, liikunta- ja urheiluseurat ja kaikki liikuntaharrastusten järjestäjät, kunnat sekä valtionhallinto. (Liikkumissuositus 7-17-vuotiaille lapsille ja nuorille, 2021).

Nurmijärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet lasten ja nuorten aktiivisen vapaa-ajan ja mielekkään harrastamisen edistämiseksi ovat 1) Lasten ja nuorten mielekkään vapaa-ajan tukeminen 2) monilukutaidon kehittäminen ja kulttuurielämysten tarjoaminen 3) Kulttuuripolku-toiminnan laajentaminen toiselle asteelle ja 4) perheiden yhteisen mielekkään vapaa-ajan kehittäminen

4.1. Toimenpiteet, mittarit, aikataulu, vastuut

Toimenpide	Mittari	Vastuutaho ja seuranta	Alueellinen hyvinvointisuunnitelma (AH) Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (ALNS)
Toimenpide 13: Harrastamisen Suomen mallin kehittäminen ja resurssien sekä yhteistyötahojen vakiinnuttaminen	Vuosittainen harrastuskysely perusopetuksen oppilaille, jonka pohjalta rakennetaan avustushakemus ja kerhotarjotin. Harrasta Nurmijärvellä – kotisivut ovat tehty ja niiden päivittämisestä on sovittu. Kerhomäärät, osallistumismäärät ja ohjaajienmäärä	Koulutus- ja hyvinvointipalvelut	AH - lasten ja nuorten liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien keskuudessa ALNS - liikunta lisääntyy liikkumattomien ja vähän liikkuvien keskuudessa - ylipainoisten ja lihaviin määrä laskee - yksinäisyyden kokemus vähenee - mielenterveysongelmien määrä vähenee

Toimenpide 14: Monilukutaidon kehittäminen ja kulttuurielämysten tarjoaminen Lasten ja nuorten sekä perheiden kulttuurimyrönteisen asenteen kehittäminen	Kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyön suunnitelmallinen kehittäminen luomalla yhteinen toimintamalli Kulttuuripolkutoiminnan suunnittelu ja toiminnan käynnistäminen toisella asteella	Kirjasto-, kulttuuripalvelut	AH • vaikuttavien menetelmien käyttäminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden tulemisessa ALNS • mielenterveysongelmien vähentäminen
Toimenpide 15: Perheiden vapaa-ajanpalveluiden kehittäminen	Mallin kuvaaminen ja markkinointisuunnitelma, Neuvokas perhe- ja Ketterät kaverit-mallien hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa ja ohjatussa toiminnassa.	Varhaiskasvatus, liikuntapalvelut, hyvinvointialue/neuvolapalvelut kulttuuripalvelut	AH • lasten ja nuorten liikkuminen lisääntyy vähän liikkuvien ja liikkumattomien keskuudessa ALNS • liikunta lisääntyy liikkumattomien ja vähän liikkuvien keskuudessa

Lähdeluettelo

Aluehallintovirasto: hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen <https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/ohjaus-ja-neuvonta/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>

Elo, S. & Lamberg, K. OKM 2018:12. Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella. Loppuraportti.
<http://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-562-4>

Haanpää, L. Harrastustakuu – yhdenvertaisuuden asialla. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 147, 2019

Hakanen, T & Myllyniemi & Salasuo, M 2019. Takuulla liikuntaa – kyselytutkimus toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamisesta ja vapaa-ajasta. Verkkojulkaisuja 142.

Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus, Finsote, THL, 2020

Kasvun tuki, <https://kasvuntuki.fi/> (katsottu 13.10.2021)

Kittilä, K, 2021. Lastensuojelun näkökulma Harrastamisen Suomen malliin

Kuntalaki; Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta 9.2.2007/169
Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019, 2021, THL

Lereya, S, Copeland, W, Costello, J. & Wolke, D. 2015. Does childhood bullying predict eating disorder symptoms? A prospective, longitudinal analysis. [http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanpsy/PIIS2215-0366\(15\)00165-0.pdf](http://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanpsy/PIIS2215-0366(15)00165-0.pdf)

Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarja 2021:19.

Move! – mittaustulokset 2022; Move!-mittaustuloksia | Opetushallitus (oph.fi)

MySafety-tutkimus, Nettivihan ja nettikiusaamisen tilanne Suomessa, IRO Research Oy, 2021.
Määttä S, Korpivaara P, Palmu I 2018. Taide ja kulttuuri osaksi koululaisten päivää. Niilo Mäki Instituutin selvitys hallituksen kärkihanke 4 toimenpide 1 toteuttamisesta.

OKM. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:19.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80110/okm19.pdf> OKM 2018:12.

Paananen ym. 2014. Mitä riskejä otamme, jos emme kehitä palveluita? Katsaus lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaan. THL.

Peltola, M. & Moisio, J. 2017. Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 112.

Salasuo, M, toim. 2020, Harrastamisen äärellä, Lasten ja nuorten vapaa-ajan tutkimus, 2020

TEA-Viisari 2021, THL

Valtioneuvosto. 2021. Lapset, nuoret ja koronakriisi. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:2

Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025
2019:27

YK:n lapsen oikeuksien komitea Yleiskommentti nro 19 (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi (4 artikla) 2016 / Suomenkielinen käännös 2017